

**POLITICA DE DEZVOLTARE A COLECȚIILOR –
UNA DIN PRIORITĂȚILE PROIECTULUI LNSS, PROGRAMUL ERASMUS+
CONSOLIDAREA CAPACITĂȚILOR
ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR**

LIBRARY COLLECTION DEVELOPMENT POLICY - ONE OF THE ERASMUS+
PROJECT PRIORITIES STRENGTHENING CAPACITIES IN THE FIELD OF
SUPERIOR EDUCATION

Elena HARCONIȚA

Abstract: *The project "Library Network Support Services" (LNSS): modernizing libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming library services (LNSS) has a great impact on the professional training of librarians and the strengthening of institutional capacities. The article refers to the need to develop the Collection Development Policy (PDC) in each library, the importance of this document, the international and national acts on which it is based. Brief information on the training on the development of the PDC, promoted in the USARB Scientific Library, is presented.*

Keywords: *LNSS project, collection development policy, USARB Scientific Library*

Proiectul „Library Network Support Services (LNSS): modernising libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming library services (LNSS) (Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecii și reformarea serviciilor de bibliotecă) nr. 561633-EPP-1-2015-1-AM-EPPKA2-CBHE-JP(2015-2018) - <https://lnss-projects.eu/amb/>, din cadrul Programului Erasmus+ Capacity Building in Higher Education (CBHE), produce un mare și pronunțat impact asupra evoluției Bibliotecii Științifice USARB. Scopul, obiectivele generale și specifice sunt îndeplinite prin realizarea mai multor pachete de lucru ce ating, de fapt, toate aspectele de activitate ale unei biblioteci universitare. Cele opt module prevăzute pentru reformarea cunoștințelor bibliotecarilor din rețeaua de biblioteci universitare din Armenia, Belarus și Moldova, abordează subiecte actuale, precum cunoașterea terminologiei de specialitate în limba engleză, managementul, marketingul, cultura informației, construcția bibliotecilor electronice, crearea și menținerea sit-urilor, serviciile bibliotecii, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități și, desigur, dezvoltarea colecțiilor și elaborarea Politicii respective. Fără resurse informaționale achiziționate ori asigurarea accesului la ele, unitatea nu poate fi numită bibliotecă.

Dezvoltarea colecțiilor este una din activitățile primordiale în funcționarea optimă a oricărei instituții info-documentare.

Un valoros expert în dezvoltarea colecțiilor susține că fiecare colecție de bibliotecă este constituită pentru unul sau mai multe scopuri bine determi-

nate. Elaborarea unui program de dezvoltare și administrare a unei colecții are menirea să organizeze și să direcționeze achiziția materialelor, integrarea lor în colecții structurate, administrarea, întreținerea lor și, desigur, eliminarea documentelor depășite moral și fizic, a documentelor superfluie.

Bibliotecile sunt considerate instituții ce păstrează și reflectă trecutul, dar tot ele sunt instituții ale prezentului și, în special ale viitorului. Informatizarea, pe care o adaptează tot mai insistent bibliotecile, nu este doar o necesitate de a supravețui, dar și o condiție de a se conforma cerințelor viitorului.

În acest context, să ne amintim de afirmațiile profesorului Ion Stoica, care spune că colecțiile fiecărei biblioteci pot fi în același timp materiale și imateriale, localizate și delocalizate, temporare și perene, generale și specializate, autosuficiente și totdeauna lacunare, fără ca obiectivele sale să fie puse sub semnul îndoielii”. Complitudinea și continuitatea colecțiilor nu mai pot fi respectate astăzi, iar conceptul tradițional de colecție este depășit. Astăzi principala preocupare a bibliotecii este de a satisface nevoile de informare și documentare, indiferent de sursele folosite, localizarea și suportul lor.

Când peste tot se vorbește de modernizare trebuie să spunem că adevărata reformare a bibliotecii începe cu modernizarea managementului, cu reevaluarea tuturor fluxurilor (prioritate având cele informaționale), a tuturor serviciilor, activităților și relațiilor. Iată de ce apelăm din nou la recomandările profesorului Ion Stoica, care propune o imensă educație tehnologică pentru asimilarea eficientă a domeniului transferului de informații; o imensă educație economică, deoarece bibliotecile ar trebui să consume cât mai rațional resursele financiare alocate; studierea sistemelor informatizate atât pentru a le utiliza, cât și pentru a participa la îmbogățirea acestora; dezvoltarea managementului structurilor info-documentare, a managementului partajării transferului de informații.

Colecțiile bibliotecare totuși constituie un sistem coerent, viu, original, specific fiecărei instituții documentare. Bibliotecarii sunt obligați să reexamineze cadrul normativ ce se referă la politicile instituționale, una din ele fiind Politica de dezvoltare a colecțiilor (PDC), care este, de fapt, o declarație de autoritate oficială a hotărârilor, deciziilor, normelor utilizate pe termen lung, a intențiilor, funcțiilor și procedurilor aplicate în dezvoltarea colecțiilor. PDC mai este și un ghid care reglementează activitățile unui grup sau a unei organizații în vederea constituirii și menținerii unor colecții de înaltă calitate.

Elaborarea unei PDC este absolut necesară, deoarece oferă o privire teoretică de ansamblu asupra rolului educațional, social și cultural al colecțiilor. PDC informează comunitatea cu privire la natura și domeniul de aplicare a colecției, ajută la demonstrarea angajamentului bibliotecii de a deservi toate segmentele comunității în prezent și viitor. PDC îi ajută pe bibliotecari să dezvolte colecții pertinente intereselor și necesităților utilizatorilor actuali și potențiali, de asemenea, să planifice resursele financiare și să stabilească prioritățile în alocarea fondurilor. Documentul reduce influența și prejudecățile unei singure persoane, a celei care se ocupă de selecție, contribuie la eficiență și evitarea deciziilor de rutină, oferă un mijloc de evaluare a unei performanțe globale a PDC. Contextul mai larg al PDC presupune o bază pentru o cooperare mai largă și partajare a resurselor, fie într-o localitate, regiune, țara sau chiar la nivel internațional. Singurul dezavantaj de elaborare a PDC scrise este că consumă timp și impune un mare efort din partea celor implicați.

PDC este un document care susține sarcina principală a bibliotecii în vederea selecției, menținerii și asigurării accesului la resursele informaționale și documentare pentru toți utilizatorii, se menționează în *Guidelines for a Collec-*

tion Development Policy using the conspectus model. International Federation of Library Associations and Institutions Section on Acquisition and Collection Development 2001. <https://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdpru.pdf>

În conformitate cu legea nr. 160 din 20.07.2017 Cu privire la biblioteci, în acord cu art. 30, Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă, aliniatul (1), Colecțiile de bibliotecă se constituie în corespundere cu tipul bibliotecii, identitatea culturală și lingvistică a comunității, interesele și cerințele utilizatorilor de bibliotecă și includ diferite categorii de documente pe suport de hârtie sau în format digital. Aliniatul (2), Colecțiile de bibliotecă se constituie și se dezvoltă prin achiziție, abonare, transfer, schimb interbibliotecar național și internațional, precum și prin donații, depozit legal și digitizare. Aliniatul (3)

Bibliotecile sunt obligate să-și dezvolte colecțiile de documente prin achiziția de titluri din producția editorială curentă, precum și prin completarea retrospectivă.

O politică eficientă și coerentă a colecțiilor (fundamentată pe legislația în vigoare) depinde de trei tipuri de factori: externi, interni și umani. Factorii externi influențează decizia de selecție, așezând-o în coraport cu contextul social, factorul economic, cultural, educațional. Factorii interni influențează direct procesul de selecție, iar factorul uman îl reprezintă bibliotecarii implicați nemijlocit în acest proces, sunt persoanele care se orientează cel mai bine în piața editorială și pot decide asupra unei selecții cât mai adecvate.

Serviciul de dezvoltare și evidență a colecțiilor dintr-o bibliotecă este „poarta de intrare” a tuturor documentelor (cărți, documente muzicale, grafice, publicații periodice, standarde, manuscrise, hărți ș.a.). Aceasta asigură creșterea colecțiilor atât pe cale de cumpărare, cât și donații, schimb interbibliotecar.

Este aplicată completarea curentă (metoda prin care colecțiile bibliotecii se mențin actuale) și retrospectivă (se procură publicații valoroase sau care asigură continuitatea / completarea unor colecții deja existente).

Cumpărarea se efectuează direct de la edituri, distribuitori, persoane fizice / juridice autorizate, pe baza ofertelor făcute (online, catalog editorial, bibliografia națională și locală, reviste de specialitate). Este foarte importantă colaborarea cu distribuitorii care pot aduce carte străină ori participarea la târgurile și saloanele cărții. Cu regret, în ultimii ani, legislația națională permite achiziția doar prin transfer, deaceia nu întotdeauna se reușește achizia din astfel de surse.

Colaborarea eficientă cu Camera Națională a Cărții aduce donații anuale conform profilului USARB.

O altă cale de îmbogățire a colecțiilor este schimbul intern, cu bibliotecile mari din R. Moldova și schimbul interbibliotecar internațional cu diverși parteneri din România.

Formularul *Propuneri pentru achiziții*, de pe sit-ul bibliotecii, colectează solicitările utilizatorilor, fiind un îndemn pentru bibliotecari de a căuta și achiziționa publicațiile necesare utilizatorilor. Iar donațiile provenite de la Ambasade, Fundații, Asociații, Instituții și persoane particulare, cu adevărat, sporesc colecțiile USARB cu mii de documente, unele fiind trecute din start în colecția de carte rară, iar valoarea financiară a donațiilor, de fiecare dată, depășește mai bine de două ori bugetul anual planificat pentru cumpărarea cărților și abonamentele publicațiilor periodice.

Procesul de selecție a documentelor are în vedere câteva principii de care trebuie neaparat să se țină cont: structura colecțiilor existente, profilul biblio-

tecii, piața editorială, planurile de învățământ, tematica cercetărilor științifice: licență, masterat, doctorat, utilizatorii bibliotecii (profesori, studenți, doctoranzi, cercetători, nespecifici (elevi, învățători), propunerile utilizatorilor, circulația totală a colecțiilor și pe anumite segmente, suportul informațional (print, on-line, unități optice), spațiul de depozitare existent în bibliotecă.

Procesele prin care se dezvoltă colecțiile BȘ USARB sunt următoarele: Identificare; Selecție; Achiziție; Organizare; Aranjare; Valorificare; Depozitare; Verificare; Deselecție;

Toate deciziile privind selecția documentelor pornesc de la misiunea bibliotecii, determinarea valorii informaționale și de patrimoniu, evaluarea gradului de adresabilitate și utilizare al acestora, precum și cercetarea categoriilor de beneficiari actuali sau potențiali și a nevoilor lor de informare și documentare.

Criteriile de selecție, deși diferă pentru fiecare tipologie documentară, includ în general aspecte legate de: conținut - adâncimea subiectului abordat, caracterul exhaustiv; actualitatea și relevanța informațiilor; adresabilitate – pentru care categorii de utilizatori; autoritatea autorului, a editurii sau a criticilor; aria geografică; aria lingvistică; aria cronologică.

Toate aceste repere teoretice și procese sunt parte ale PDC care respectă următoarea structură: Comunitatea academică USARB - conține descrierea succintă a numărului de studenți, masteranzi, doctoranzi, cadre didactice, cercetători, colaboratori, a utilizatorilor nespecifici; Următorul capitol este consacrat colecțiilor deținute, fiind descrisă structura și localizarea lor, asigurarea managementului colecțiilor. Foarte importantă este analiza SWOT - viziunea de ansamblu a colecțiilor:

Puncte forte:

- alocarea de resurse financiare insuficiente pentru dezvoltarea colecțiilor și accesul la baze de date;
- scăderea numărului de abonamente la publicații periodice din motivul creșterii prețului lor;
- schimbul interbibliotecar doar cu bibliotecile mari din Republică din lipsa finanțelor pentru achitarea serviciilor poștale;
- achiziția dezechilibrată a resurselor informaționale în format tipărit și electronic.

Amenințări: îmbătrânirea colecțiilor, imposibilitatea de a procura mai multe exemplare la titlu, migrarea utilizatorilor către resursele informaționale electronice ș.a.

Următorul compartiment se referă la nivelurile de construcție a lecțiilor, care se împarte în: *Nivel de bază*. Colecție de lucrări generale care servesc la introducerea și definirea unei discipline/subiect, cât și la indicarea diverselor documente disponibile în *Nivel de studiu*. Colecție suficient de completă pentru susținerea studiilor superioare sau asigurarea altor domenii de studiu (subiecte speciale sau generale care nu necesită cercetări aprofundate). Nivelul de studiu este adecvat conținutului programelor de învățământ și constituie un nivel de intensitate mai mică decât cel de cercetare.

Nivel de cercetare. Colecție care cuprinde publicații în subiecte speciale sau generale ce necesită cercetări aprofundate pentru studii de doctorat și de cercetare în proiecte.

Nivel comprehensiv (global). Colecție care reunește în măsura posibilului

toate lucrările importante dintr-un domeniu specific-colecție specializată care vizează integralitatea.

Este foarte importantă indicarea ariei de subiecte, nivelurile de completare, metodele de completare a colecției BȘ USARB, tipurile documentelor în funcție de suport / media.

Bertrand Calenge, în cartea sa „Politicile de achiziție”, prezintă șapte probleme care trebuie analizate de specialiștii de la dezvoltarea colecțiilor, înainte de a achiziționa un nou suport sau alt tip de document.

Acestea sunt:

- Care sunt domeniile de selecție acoperite de producția existentă pe acest suport?
- Există un domeniu în care acest suport este esențial?
- Care este producția de titluri pentru acest suport?
- Care este gradul de acoperire existent cu alte suporturi?
- Care este fiabilitatea materială a suportului?
- Care sunt utilizările pe care le favorizează acest suport spre deosebire de alte suporturi?
- Este oare armonizată introducerea acestui suport cu criteriile de selecție generale, fără prezența unui risc de echilibru involuntar, cu restul colecțiilor și serviciilor?
- Este oare garantată o coerență pentru prelucrarea documentară?
- Constrângerile ce țin de utilizarea acestui suport sunt compatibile cu utilizarea dorită?
- Care sunt procedeele de achiziție (existența surselor de selecție, prezența furnizorilor, ritmul și modalitățile de cumpărare posibile)?
- Care este costul achiziției de x titluri, cât și al achiziției materialului destinat lecturii, al menținerii și reînnoirii lui? Care sunt cheltuielile legate de gestiunea internă specifică acestui suport (amenajarea localurilor, modificarea proceselor de prelucrare, formarea personalului)?

Din această perspectivă trebuie foarte bine măsuțați următorii pași, cu atât mai mult că studiile sociologice realizate în USARB a rezultat cu un raport de 50 la 50 dintre respondenții care preferă documentul tipărit versus documentul electronic.

Compartimentul Activități de colaborare și cooperare în dezvoltarea colecțiilor începe cu art. 41. Cooperarea națională și internațională din LEGEA Nr. 160 din 20.07.2017, cu privire la biblioteci, care prevede că: (1) În scopul susținerii materiale a activităților și proiectelor de dezvoltare a bibliotecii, de participare a specialiștilor din biblioteci la programe culturale, științifice și de formare profesională continuă, bibliotecile publice se pot asocia între ele sau cu alte instituții, pot crea și pot face parte din fundații, asociații sau consorții, achitând cotizațiile și taxele aferente, după caz. În prezent, relațiile de colaborare și cooperare sau parteneriatele reprezintă una din soluțiile aflate la dispoziția structurilor infodocumentare, soluție prin care instituțiile se pot extinde și îmbunătăți oferta de produse și servicii. Dezvoltarea colecțiilor BȘ USARB se desfășoară prin colaborare și cooperare la nivel local, național și internațional.

Acordurile de cooperare cu alte instituții BȘ USARB le folosește pentru schimbul de publicații și de experiență în toate procesele de activitate: achiziție, catalogare, clasificare, indexare, formare profesională, digitizare, arhivare și preservare.

Gestiunea de bibliotecă se constituie din mai multe procese, una din cele mai importante fiind evidența colecțiilor, înregistrarea lor în catalogul electronic. Pentru a menține actualitatea și buna circulație a colecțiilor, este necesară deselecția și scoaterea din evidență a documentelor depășite moral, fizic, superfluie.

PDC, una din politice fundamentale instituționale trebuie trecută prin Comisia Științifică a Bibliotecii Științifice și aprobată în Senat – forul superior de conducere a instituției de învățământ. Implementarea politicii și revizuirea anuală a PDC face parte din obligațiunile bibliotecilor, responsabilitatea principală având-o directorul bibliotecii.

Revizuirea anuală se impune pentru a depista insuficiența și integrarea noilor programe de studiu, noilor discipline, reducerilor bugetare etc. Scopul unei astfel de revizuirii este de a asigura faptul că PDC, în viitor, să sprijine într-un mod mai eficace dezvoltarea colecțiilor bibliotecii. Fig.1-3

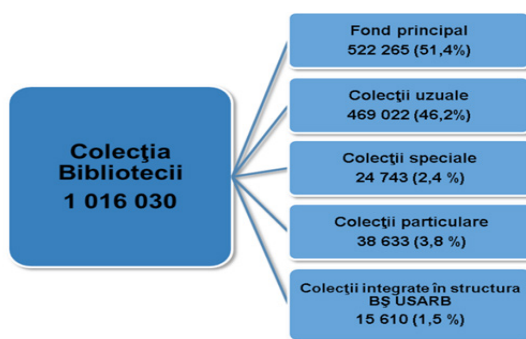

Fig. 1. Colecții

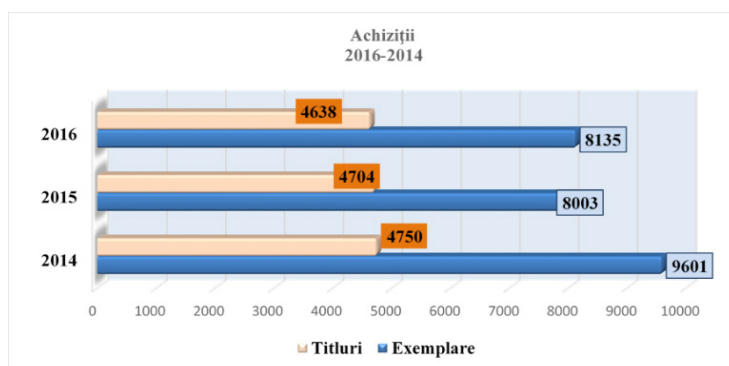

Fig. 2 Achiziții 2014-2014

„Organizările informaționale din teritoriul universitar nu pot avea o altă filosofie și alte obiective, decât cele ale structurilor paterne, nici la nivelul întregului, nici la nivelul segmentelor”. (Ion Stoica).

În acest context amintim despre studiile anuale, pe care le inițiază bibliotecarii, în vederea cunoașterii contribuțiilor bibliotecii la procesele de instruire și cercetare științifică, un loc primordial ocupând întrebările referitoare la calitatea

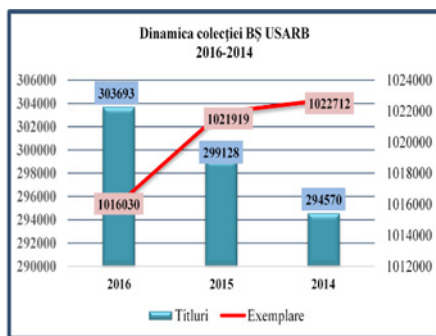

Fig. 3. Dinamica colecției 2016-2014

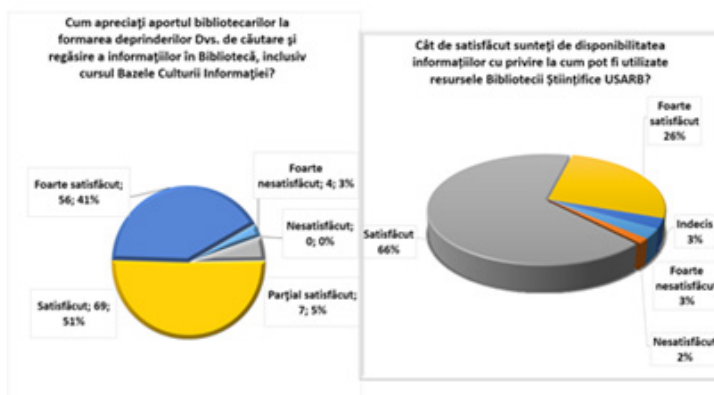

Fig. 4 Rezultate Chestionar

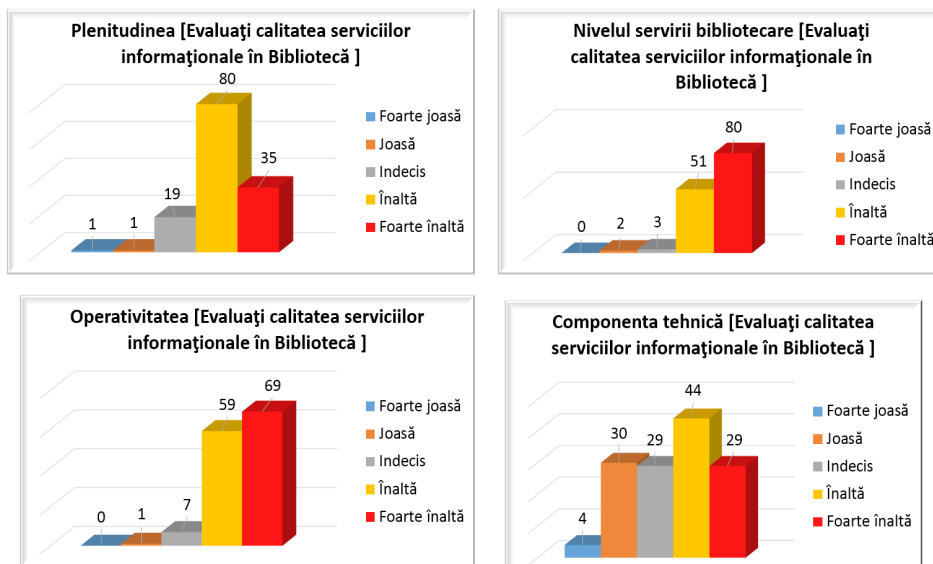

Fig. 5. Rezultate Chestionar

colecțiilor, plenitudinea și relevanța cerințelor utilizatorilor. A se vedea Fig. 4-5.

Chestionar de evaluare a satisfacției studenților și cadrelor didactice privind competența și rolul Bibliotecii Științifice USARB în procesul de studii și cercetare științifică https://docs.google.com/forms/d/1FhV43FTYVBwAFUdkn-nCdDhLWE24qgIOzTVA_ooF2E64/viewanalytics

În calitate de partener al Proiectului LNSS, Biblioteca Științifică USARB a avut misiunea de a elabora Curriculum privind Politica de dezvoltare a colecțiilor https://drive.google.com/file/d/1KhHT9m_n_1k8C7zD9dSaWpxXI-rlhwq0/view, Ghidul respectiv, ambele documente în limba engleză, iar la 10 februarie, 2017 a fost desfășurat Trainingul - Pilot „Politica de Dezvoltarea a Colecțiilor de bibliotecă”. La training au participat 21 de colaboratori ai Bibliotecii universitare, programul a cuprins prezentările a trei formatori: Proiectul ERASMUS + Consolidarea capacităților în domeniul învățământului superior: obiectivele, pachetele de lucru, modulele; LNSS Modulul 8 - Politică de Dezvoltare a Colecțiilor de bibliotecă; Principii de dezvoltare a colecțiilor - Elena Harconița, Director BȘ USARB; Termeni și definiții privind dezvoltarea colecțiilor - Lina Mihaluța, Director adjunct; Chestionar de studiu al plenitudinii colecțiilor și accesul la resursele informaționale prin Survey Monkey - Valentina TOPALO, Șef serviciu.

Prezentările au fost susținute de implicațiile participanților pentru a consolida cunoștințele privind termenii și definițiile, standardele și principiile politicii de dezvoltare a colecțiilor, precum și utilizarea de către bibliotecari a chestionarului electronic pe platforma Survey Monkey.

Dr. ing. Angela Repanovici (Universitatea Transilvania din Brașov, România) și Dr. Manolis Koukourakis (Universitatea din Creta, Grecia) au prezentat obiectivele monitorizării programului în Republica Moldova, apreciind rolul Bibliotecii Științifice, prezența și importanța în inima spațiului universitar, dorindu-le bibliotecarilor să se simtă fericiți și plini de speranțe în continuitatea profesiei de bibliotecar.

Relatăm doar câteva spicuiuri din Chestionarele de evaluare pe care le-au completat participanții: trainingul a avut un conținut consistent, foarte actual, în special în condiția limitelor bugetare; bine pregătit, captivant și atractiv; o instruire foarte utilă, comprehensivă, o temă absolut necesară și la zi pentru dezvoltarea și menținerea bibliotecilor; un model de prezentare, subiectele au fost explicate cu un înalt profesionalism; formatorii - corecți și expliciti, au captat audienții pentru o receptare exhaustivă a conținutului; prezentarea formatorilor a fost excelentă, ținuta clasică, limbajul profesional și corect, ambianța plăcută sprijinită de tehnica modernă; de mare folos au fost sarcinile și discuțiile în grup; deosebit de importantă este noua modalitate de chestionare on-line a utilizatorilor prin Survey Monkey.

Aceste implicații în Proiecte internaționale au menirea de a consolida profesionalismul bibliotecarilor și, respectiv, de a spori capacitățile instituționale în vederea sprijinului ofertei educaționale și științifice.

Referințe bibliografice:

1. CALENG, B. *Politicile de achiziție. Constituirea unei colecții într-o bibliotecă*. București : Ed. Biblioteca Bucureștilor, 1999. 399 p.
2. *Dicționar de biblioteconomie și științe ale informării*. Acad. de Științe a Moldovei. Resp. de ed. Constantin Manolache. Coord. șt. Aurelia Hanganu. Alcăt. Janna Nikolaeva, Lidia Zasavițchi. Red. șt.: Nelly Țurcan. Chișinău, 2013, 536 p.
3. *Guidelines for a Collection Development Policy using the Conspectus Model* [on-line] [accesat 3.02.2017]. Disponibil: <http://www.ifla.org/publications/guidelines-for-a-collection-development-policy-using-the-conspectus-model?og=8708>
4. *Library Collection Development Policie: Curriculum*. [on-line] [accesat 15.01.2017]. Disponibil: https://drive.google.com/file/d/1KhHT9m_n_1k8C7zD9dSaW-pxXI-rlhwq0/view